

Magda Izdebska

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach
Wydział Nauk Społecznych

DROGA POLSKI DO NATO I UE Z PERSPEKTYWY MINIONYCH LAT CZŁONKOSTWA

THE POLISH ROAD TO NATO AND THE EU FROM THE PERSPECTIVE OF THE BYGONE YEARS OF MEMBERSHIP

Streszczenie: Transformacja, która rozpoczęła się w 1989 roku, otworzyła Polsce wiele możliwości poszukiwania nowych dróg poprawy standardu życia w kraju oraz zbliżenia się do krajów Zachodu. Decyzje w sferze polityki międzynarodowej skutkowały realnym i pozytywnym wpływem na jakość życia mieszkańców Polski poprzez przystąpienie do Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (NATO) oraz Unii Europejskiej. Z perspektywy dwudziestu lat wydaje się, że droga Polski do członkostwa w NATO była szybka i bezproblemowa, jednak w latach 90. minionego wieku ta droga była wyboista i niepewna, a droga Polski do Unii Europejskiej okazała się dłuższa niż starania o wejście do NATO. Stając się członkiem Sojuszu Północnoatlantyckiego, Polska uzyskała gwarancje bezpieczeństwa. Polska konsekwentnie opowiadała się za polityką „otwartych drzwi” oraz wspierała wschodnich sąsiadów w ich dążeniach do członkostwa w tej organizacji. Wejście do Unii było postrzegane przez wielu Polaków jako nieunikniona konsekwencja zmian systemowych, zapoczątkowanych pod koniec lat osiemdziesiątych XX wieku. Obecnie działania Polski koncentrują się na wykorzystaniu członkostwa w Unii Europejskiej do rozwoju gospodarczego kraju i umocnienia jego pozycji w świecie.

Słowa kluczowe: Pakt Północnoatlantycki (NATO), Unia Europejska

Summary: Transformation, which is available in 1989 in Poland, opened many new opportunities in terms of living standards in the country and getting closer to Western countries. Social and political policy regarding the North Atlantic (NATO) and the European Union. From the perspective of twenty years it was published that the road to Poland was membership in NATO was fast and without any problems, but in the 1990s Poland was the European Union was longer than attempts to join NATO. By becoming a member of the North Atlantic Alliance, Poland achieves security guarantees. Poland consistently advocated the policy of an "open door" and supported its eastern neighbors in their efforts to become a member of this organization. It was an inevitable consequence of the systemic changes that began in the late eighties. Currently operating on the basis of membership in the European Union.

Keywords: North Atlantic Pact (NATO), European Union

Wprowadzenie

Decyzje w sferze polityki międzynarodowej skutkowały realnym i pozytywnym wpływem na jakość życia mieszkańców Polski poprzez przystąpienie do Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (NATO) oraz Unii Europejskiej. Uzyskanie członkostwa Polski w NATO i UE symbolizuje powrót Polski, po okresie zimnej wojny, do świata zachodniego. Z perspektywy dwudziestu lat wydaje się, że droga Polski do członkostwa w NATO była szybka i bezproblemowa, jednak w latach 90. minionego wieku ta droga była wyboista i niepewna, a droga Polski do Unii Europejskiej okazała się dłuższa niż starania o wejście do NATO. Przyczyn wstąpienia Polski do NATO po rewolucyjnych zmianach lat osiemdziesiątych było bardzo dużo. Za najważniejszy argument przystąpienia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego uznaje się dążenie Polaków do bezpieczeństwa i stabilizacji kraju. Obecnie działania Polski koncentrują się na wykorzystaniu członkostwa w Unii Europejskiej do rozwoju gospodarczego kraju i umocnienia jego pozycji w świecie.

Część pierwsza pracy dotyczy znaczenia NATO i Unii Europejskiej. Druga przedstawia drogę Polski do Sojuszu oraz UE z perspektywy minionych lat członkostwa, zaś trzecia – wady i zalety przystąpienia Polski do NATO i UE.

Znaczenie NATO i UE

a) Geneza powstania NATO

Największy w dziejach konflikt zbrojny, który trwał od 1939 do 1945 roku, przyniósł ogromne straty materialne spowodowane przede wszystkim działaniami wojennymi, jak również „działaniami odwetowymi” czy wymuszonymi przekształceniami miast w twierdze. Europa nie była w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb swoich mieszkańców. Ludziom groziła nie tylko śmierć głodowa, brak odpowiedniej odzieży czy schronienia nad głową, ale również choroby. Podczas II wojny światowej zabytki kultury materialnej uległy znacznemu bądź nawet całkowitemu zniszczeniu. Każdy konflikt wojenny niesie za sobą skutki społeczne, wojna niszczy życie rodzinne. Tragedia społeczeństw, okrucieństwo konfliktu i straty wojenne zmobilizowały państwa do utworzenia systemu bezpieczeństwa oraz powołania instytucji stojącej na straży pokoju.

W końcowej fazie II wojny światowej 26 czerwca 1945 roku w San Francisco została podpisana przez 50 państw Karta Narodów Zjednoczonych. Opierając się na doświadczeniach minionych wieków, ludzkość uwierzyła, że Organizacja Narodów Zjednoczonych zapewni niezbędne warunki pokojowe do rozwoju całej światowej społeczności, lecz w rezultacie tak się nie stało. Zaledwie cztery lata później Europa znalazła się w obszarze nowych zagrożeń, a Karta Narodów Zjednoczonych nie zapewniała odpowiedniego bezpieczeństwa. 10 państw europejskich zwróciło się wówczas do Stanów Zjednoczonych i Kanady z inicjatywą zawarcia umowy obejmującej wzajemną pomoc. Do Waszyngtonu przybyli przedstawiciele tych krajów i 4 kwietnia 1949 roku został podpisany Układ Północnoatlantycki, pomimo licznych nacisków ZSRR, aby do tego nie doszło¹.

b) Krótki rys historyczny NATO

1949 rok rozpoczął nowy okres polityki międzynarodowej poprzez wzmożenie ekspansywności Stanów Zjednoczonych i ustabilizowanie się kursu politycznego². Struktura cywilnych i wojskowych organów ukształtowała się jesienią 1949 r., zaś na początku grudnia tego roku ministrowie obrony państw NATO ogłosili tzw. strategię „tarczy i miecza”. Istota owej strategii polegała na tym, iż NATO jest w pełnej gotowości do prowadzenia globalnej wojny atomowej. Siły lądowe na europejskim teatrze wojny pełniły funkcję „tarczy”, zaś rolę „miecza” odgrywało strategiczne lotnictwo bombowe wyposażone w broń atomową. Stany Zjednoczone dzięki tej strategii zagwarantowały sobie dominującą rolę w pakcie ponieważ były jedynym państwem posiadającym broń atomową i gwarantem bezpieczeństwa państw zachodnioeuropejskich, niestety również zapoczątkowały intensywny rozwój sił zbrojnych swych europejskich sojuszników³.

Sesja lizbońska, w lutym 1952 roku, odegrała znaczącą rolę w procesie uzbrajania państw zachodnioeuropejskich i była jedną z najważniejszych sesji Rady NATO. Zaakceptowano na niej program poszerzenia sił zbrojnych paktu. Cele uzgodnione na sesji lizbońskiej nie zostały nigdy osiągnięte, zaś przygotowania wojenne następowały w szybkim tempie. Gospodarka państw zachodnioeuropejskich pozostawała w dalszym ciągu zbyt słaba, aby sprostać olbrzymim obciążeniom narzuconym przez lizbońską sesję Rady NATO. Sesja paryska umocniła dowództwo sił zbrojnych NATO w przekonaniu, że należy użyć broni jądrowej bez względu na środki walki, jakie zastosuje przeciwnik. W 1961 roku strategia elastycznego reagowania była podstawą polityki militarnej Stanów Zjednoczonych, zaś w 1967 r. została uznana za oficjalną strategię. Zakładała ona odparcie ataku przeciwnika za pomocą konwencjonalnych sił i środków bądź przy użyciu taktycznej i strategicznej broni jądrowej, ale tylko w przypadku niemożności odparcia go innymi sposobami⁴.

¹ J. Kaczmarek, *NATO – Europa – Polska 2000*, Atla 2, Wrocław 2000, s. 15.

² J. Lider, *NATO. Szkice o historii i doktrynie*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1961, s. 23.

³ B. Woźniński, *NATO lat osiemdziesiątych*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1982, s. 9-10.

⁴ *Ibidem*, s. 11-12.

Począwszy od 1961 roku w Europie Zachodniej systematycznie powiększały się zapasy taktycznej broni jądrowej. Waszyngton wywierał na swych sojuszników coraz większą presję, aby regularnie prowadzili przygotowania wojenne, postępując się szantażem wycofania czy też zredukowania wojsk w Europie Zachodniej. W grudniu 1970 roku, w wyniku tych nacisków, sesja Rady NATO zaakceptowała dziesięcioletni program rekonstrukcji sił zbrojnych paktu. Program zainicjował nowy etap wyścigu zbrojeń, aktywną działalność podjęła Eurogrupa, która powstała w 1968 roku, skupiając dziesięć zachodnioeuropejskich państw NATO⁵.

Europa Zachodnia postanowiła wykorzystać sytuację do podniesienia swojego znaczenia w Pakcie Północnoatlantyckim. W latach siedemdziesiątych nastąpiły znaczące zmiany w stosunku sił w świecie kapitalistycznym, przyczyniając się do znacznego umocnienia pozycji Europy Zachodniej. Zadaniem Eurogrupy było pokazanie Amerykanom, że europejscy sojusznicy wnoszą duży wkład do NATO oraz zmniejszenie roli wojsk Stanów Zjednoczonych w Europie. Program Doskonalenia Obrony Europejskiej (EDIP) został uchwalony w 1970 roku przez Eurogrupę. Za cel programu uznaje się wniesienie wkładu do rozwiązania zadań określonych w dziesięcioletnim programie natowskim. Od 1971 roku w państwach należących do Eurogrupy zaczęła szybko rozwijać się technika wojskowa, zwiększano ilości nowego uzbrojenia, a także budżety wojskowe. Taką właśnie drogą w latach siedemdziesiątych podążały zachodnioeuropejskie państwa NATO. Była to droga pełna aktywnych przygotowań materialnych do konfrontacji zbrojnej⁶.

Stany Zjednoczone w 1971 r. przyjęły strategię realistycznego odstraszenia, chodziło im przede wszystkim o zachowanie dominującej pozycji w NATO oraz nałożenie odpowiedzialności militarnej na europejskich sojuszników. Znaczenie strategii oceanicznej to wzrastająca rola mórz i oceanów oraz skuteczność działań zbrojnych na obszarach wodnych poprzez przeniesienie działań bojowych na tereny morskie. W sierpniu 1980 roku została wydana dyrektywa prezydencka 59, która stanowiła kolejny element w sferze militarnej Zachodu. Doktryny wojenne paktu były wielokrotnie zmieniane i ukrywane pod różnymi kamuflującymi nazwami. Celem ich było przede wszystkim pokonanie państw socjalistycznych⁷.

W Sojuszu Północnoatlantyckim funkcjonowały organy cywilne i wojskowe. Przypisuje im się odpowiedzialność za określenie polityki sojuszu oraz monitorowanie wprowadzenia jej w życie. Rada Atlantycka stanowiła najwyższy cywilny organ kierowniczy, jej zadaniem było rozwiązywanie problemów politycznych oraz niektórych problemów polityczno-wojskowych. Komitet Planowania Obrony lub Rada Atlantycka powoływały liczne komitety i grupy robocze zajmujące się sprawami ekonomicznymi, politycznymi, problemami ochrony środowiska, infrastrukturą, budżetem cywilnym i wojskowym, planowaniem nuklearnym, sił zbrojnych, wsparciem logistycznym, bezpieczeństwem wewnętrznym, badaniami obronnymi i wieloma innymi. Komitet Wojskowy był najwyższym organem militarnym podlegającym Radzie i Komitetowi Planowania Obrony⁸.

c) Geneza Unii Europejskiej

Ruchy antytotalitarne w okresie II wojny światowej zainicjowały pomysł stworzenia organizacji, która byłaby zdolna do przełamania narodowych antagonizmów. Demokratyczne rządy wybrały drogę integracji gospodarczej i politycznej, gdyż po tragicznych doświadczeniach dwóch wojen światowych nie chciały powtórzyć błędów popełnionych po I wojnie światowej. Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej została utworzona w 1948 roku dla zarządzania amerykańskim Funduszem Marshalla, zaś później została przekształcona w Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju. Unia celna między Luksemburgiem, Holandią i Belgią obowiązywała od 1948 roku, stanowiąc model współpracy gospodarczej pomiędzy krajami. Rada Europy została utworzona w 1949 roku. W 1950 roku rozpoczęła się zimna wojna, która zrodziła

⁵ Ibidem, s. 13-14.

⁶ Ibidem, s. 14-15.

⁷ Ibidem, s. 15-19.

⁸ J. Kaczmarek, *NATO...*, op. cit, s. 21-22.

nowe problemy w demokratycznej Europie. Jean Monnet dążył do integracji państw Europy i zaproponował Robertowi Schumanowi, francuskiemu ministrowi spraw zagranicznych, i Konradowi Adenauerowi, niemieckiemu kanclerzowi, stworzenie ponadnarodowego zarządu nad wydobywaniem węgla i produkcją stali. Schuman 9 maja 1950 roku ustanowił plan Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, dając przy tym początek nowej Europie i wprowadzając znaczący postęp na drodze do osiągnięcia trwałego pokoju na tym kontynencie. Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, Niemcy i Włochy 18 kwietnia 1951 roku podpisały traktat paryski. 10 sierpnia 1952 r. powstała Europejska Wspólnota Węgla i Stali, a także jej Zgromadzenie Parlamentu⁹.

Sześciu członków EWWiS 29 maja 1956 roku zatwierdziło raport Spaaka, co przyczyniło się do podpisania 25 marca 1957 roku traktatów rzymskich, ustanawiając Europejską Wspólnotę Gospodarczą i Europejską Wspólnotę Energii Atomowej. Celem traktatów było wspieranie rozwoju gospodarczego i podwyższenie poziomu życia, zapobieganie wojnom, utrzymanie pokoju i wolności oraz tworzenie coraz silniejszej unii narodów Europy. Komisja EWG i Władza Najwyższa EWWiS połączyły się w 1967 roku, stwarzając podstawę Wspólnoty Europejskiej. W 1970 roku został stworzony międzynarodowy instrument Koordynacji Europejskiej Wspólnoty Politycznej. Traktat o Unii Europejskiej został podpisany w 1992 roku, zawierał zasady wspólnej polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa, co w przyszłości będzie prowadzić do wspólnej polityki obronnej. Znaczącą datą dla Wspólnot Europejskich okazał się 7-10 czerwca 1978 roku, gdyż wtedy po raz pierwszy odbyły się wybory do Parlamentu Europejskiego. Komisja Europejska opracowała jednolite prawa i przepisy dla całego rynku, które zostały przyjęte w Jednolitym Akcie Europejskim 17 lutego 1986 roku. Szczyt Rady Europejskiej odbył się w grudniu 1991 roku w Maastricht, zaś rok później 7 lutego został podpisany Traktat o Unii Europejskiej, mówiący, że ma być to unia ekonomiczna, polityczna i walutowa. Marzec 1979 roku okazał się znaczący w dziedzinie monetarnej, gdyż wtedy został utworzony Europejski system walutowy, który miał stabilizować kursy walutowe i koordynować walkę z inflacją. Europejska unia monetarna rozpoczęła swoją działalność z dniem 1 stycznia 1999 roku, zaś zamiast Europejskiego Instytutu Walutowego powstał Europejski Bank Centralny. W 1991 roku ostatecznie zatwierdzono powstanie wspólnego pieniądza. Państwa pragnące wstąpić do tej strefy musiały spełniać ostre kryteria ekonomiczne. Od 1 stycznia 1999 roku obywatel „eurolandu” mógł nie tylko płacić w euro za pomocą karty kredytowej, ale mógł też mieć w tej walucie konto czy kredyt, natomiast trzy lata później pojawiło się euro w postaci monet i banknotów, sprawiając, że od tej pory był to jedyny prawny środek płatniczy na obszarze unii monetarnej¹⁰.

Droga Polski do NATO i Unii Europejskiej

a) Droga Polski do Sojuszu

Przyczyn wstąpienia Polski do NATO po rewolucyjnych zmianach lat osiemdziesiątych było bardzo dużo. Za najważniejszy argument przystąpienia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego uznaje się dążenie Polaków do bezpieczeństwa i stabilizacji kraju. Droga ta nie była łatwa, gdyż aby osiągnąć cel, musieli walczyć nie tylko z przeciwnikami wewnętrznymi, ale i zewnętrznymi¹¹.

W kwaterze głównej NATO Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego obchodziła czterdziestolecie swego istnienia. Na drugi dzień po obchodach rocznicowych w Brukseli, zostało podpisane w Warszawie porozumienie kończące obrady Okrągłego Stołu. Wydarzenie to zostało uznane za początek końca epoki komunistycznej. Tadeusz Mazowiecki 15 września 1989 r. został pierwszym w historii bloku sowiec-

⁹ Z. Krajewski, *Unia Europejska – geneza, problemy i elementy polityki społecznej*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2008, s. 73-80.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ J. Kaczmarek, *NATO...*, op. cit., s. 195.

kiego swobodnie wybranym niekomunistycznym premierem. Zapowiedział znaczącą przebudowę stosunków pomiędzy Warszawą a Moskwą oraz wewnątrz Układu Warszawskiego. Pod koniec grudnia w Warszawie Sejm zapowiedział koniec PRL i przywrócił nazwę Rzeczpospolita Polska. Można powiedzieć, iż znaczące zmiany w Europie Środkowej dokonały się do końca 1989 roku, kiedy upadł zimnowojenny system bezpieczeństwa europejskiego i okazało się, że zjednoczenie Niemiec jest nieuniknione. Początek 1990 roku był czasem odpoczynku po wydarzeniach ostatnich miesięcy, a także okresem analizowania i dokonywania oceny sytuacji oraz znajdowania rozwiązań różnorodnych problemów. Po raz pierwszy do kwatery głównej NATO przybył minister Krzysztof Skubiszewski, podkreślając konieczność budowy nowego systemu bezpieczeństwa w Europie, co ustabilizuje sytuację na kontynencie. Zapowiedziano, że na konferencji w lipcu w Londynie zostaną przedyskutowane sposoby niesienia pomocy krajom Europy Środkowej, Wschodniej, jak i Związkowi Sowieckiemu oraz zostały ujawnione plany powołania do życia struktur współpracy oraz podtrzymania tempa postępu ku demokracji na Wschodzie. W marcu 1991 roku zostały rozwiązane struktury wojskowe Układu Warszawskiego, zaś 1 lipca tego samego roku wszystkie instytucje polityczne. Na początku kwietnia prezydent Lech Wałęsa odwiedził siedzibę Wspólnoty Europejskiej w Brukseli i zaznaczył, że NATO stanowi gwarancję bezpieczeństwa. 3 lipca 1991 r. ponownie odwiedził Brukselę, podkreślając, że Polska chce rozwijać współpracę z NATO, gdyż jest ona kluczowym elementem udziału Polski w procesie integracji europejskiej. Gorbaczow wraz z prezydentem Rosji Borysem Jelcynem 17 grudnia 1991 roku postanowili rozwiązać Związek Sowiecki. Formalnie przestał on istnieć z końcem roku¹².

Rok 1992 stał się przełomem dla polskich starań o wejście do NATO, powołano wówczas rząd premiera Jana Olszewskiego. W lutym minister obrony narodowej Jan Parys zaznaczył, iż Polska chce zostać członkiem Paktu Północnoatlantyckiego. W kwietniu następnego roku podczas wizyty premiera Olszewskiego w Waszyngtonie prezydent Bush stwierdził, że przystąpienie Polski do NATO jest możliwe. Celem takiej polityki zagranicznej Polski była nie tylko integracja ze strukturami i instytucjami Europy Zachodniej, ale również uzyskanie członkostwa w NATO. W tym samym roku Komitet Obrony Kraju przyjął, jako główny cel doktryny obronnej, przynależność Polski do Paktu Północnoatlantyckiego. Jednak w marcu 1992 roku w czasie wizyty w Bonn prezydent Wałęsa zgłosił propozycję utworzenia „EWG-bis” i „NATO-bis”. Koncepcja ta była nieprzemysłana oraz nigdy nie została sprecyzowana, w założeniach miała przełamać impas. W marcu 1993 roku przyjechał do Polski prezydent Rosji, Borys Jelcyn, który zapewnił Wałęsę, że Rosja nie sprzeciwia się wstąpieniu Polski do NATO i nie uważa jej członkostwa w Sojuszu za zagrożenie dla Rosji. Niestety, kilka tygodni później, Jelcyn pod naciskiem rosyjskich polityków wycofał się ze swojej deklaracji. Ostateczną zmianą nastawienia USA do rozszerzenia Paktu Północnoatlantyckiego był program Partnerstwa dla Pokoju (PdP). Został on przedstawiony w 1994 roku, jego celem było nawiązanie przez kraje członkowskie NATO bliższej współpracy z państwami byłego bloku komunistycznego i postsowieckiego, a podstawowym narzędziem miały być wspólne misje pokojowe i ćwiczenia. Udział Polski w PdP był traktowany jako etap przygotowujący do pełnej integracji ze strukturami Sojuszu. Wojsko Polskie chciało stać się pełnoprawnym i równoprawnym ogniwem NATO. W roku 1995 państwa i instytucje NATO opracowały kryteria, których spełnienie warunkowało wstąpienie do Sojuszu. Na sesji ministerialnej w Berlinie 3 czerwca 1996 r. Stała Rada NATO potwierdziła zasady Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony¹³.

Kolejnym punktem początkującym rozmowy w sprawie wejścia Polski do NATO było *Studium o rozszerzeniu* z września 1995 r., a już 4 kwietnia 1996 r. strona polska złożyła w kwaterze głównej *Indywidualny dokument dyskusyjny*, który był wkładem rządu RP do dynamicznego dialogu z przedstawicielami NATO. W dokumencie znalazł się zapis, że Polska z zadowoleniem przyjęła zaproszenie do intensywnego indywidualnego dialogu opierającego się na *Studium o rozszerzeniu*. Również w 1996 roku prezydent Clinton poinformował o przyjęciu nowych członków najpóźniej w 1999 roku, podczas 50. rocznicy utworzenia NATO. Madrycki szczyt Paktu w lipcu 1997 roku wystosował zaproszenia do Węgier, Czech i Polski. Sejm

¹² A. Krzeczunowicz, *Krok po kroku. Polska droga do NATO*, Znak, Kraków 1999, s. 15-240.

¹³ Ibidem.

RP 1 sierpnia uchwalił mandat negocjacyjny do rozpoczynających się rozmów o akcesji. Protokół do Traktatu Północnoatlantyckiego w sprawie akcesji Rzeczypospolitej Polskiej został podpisany 16 grudnia w Brukseli na sesji ministerialnej Stałej Rady NATO. Pierwszym krajem ratyfikującym umowę akcesyjną była Kanada, nastąpiło to 2 lutego 1998 roku, zaś 1 grudnia ostatnim krajem była Holandia. W lutym 1999 roku została podpisana ustawa o ratyfikacji Traktatu Północnoatlantyckiego. Dokonał tego urzędujący wówczas prezydent – Aleksander Kwaśniewski. W Independence 12 marca 1999 roku Polska, Węgry i Czechy zostały oficjalnie przyjęte do NATO. Od tej pory Polska jest członkiem wielkiej instytucji międzynarodowej zapewniającej zbiorową obronę swoich członków i działanie na rzecz eksportu bezpieczeństwa i stabilności poza własną strefę¹⁴.

b) Polska na drodze do członkostwa w Unii Europejskiej

Rewolucyjne zmiany w Polsce w 1989 roku wpłynęły znacząco na polską politykę zagraniczną. Głównym zadaniem było podjęcie starań i scalenie kraju z zachodnimi organizacjami takimi jak: Rada Europy, Sojusz Północnoatlantycki, Europejska Wspólnota Gospodarcza czy Unia Zachodnioeuropejska. Stosunki dyplomatyczne nawiązane zostały już w 1989 roku z Europejską Wspólnotą Gospodarczą oraz zostały podpisane umowy dotyczące współpracy handlowej i gospodarczej. Podpisanie Układu Europejskiego w 1991 roku zainicjowało kreowanie struktur instytucjonalnych realizujących jego ustalenia. Został powołany Pełnomocnik ds. Pomocy Zagranicznej i Integracji Europejskiej¹⁵.

Na posiedzeniu w Kopenhadze w czerwcu 1993 r. Rada Europejska wyraziła chęć rozszerzenia UE pod warunkiem, że zainteresowane dołączeniem do niej kraje spełnią wyznaczone im polityczne i gospodarcze kryteria, a Unia okaże się być odpowiednio przygotowana. Polska złożyła 8 kwietnia 1994 r. wniosek o przyjęcie do Unii Europejskiej, stwierdzając, iż sprostą kryteriom stawianym państwom członkowskim. W 1994 r. w Essen Rada Unii Europejskiej przyjęła strategię przedczłonkowską, aby pomóc krajom Europy Środkowej i Wschodniej w przygotowaniach do uczestnictwa w Unii. Biała Księga przyjęta na szczycie Unii w czerwcu 1995 roku ma służyć w sprawie włączania państw stowarzyszonych do rynku wewnętrznego i zawiera wskazówki, jak dostosować się do tego rynku. Kolejnym krokiem mającym duże znaczenie dla Polski były decyzje Rady Europejskiej, na mocy których w 1995 r. w Madrycie państwa Unii zapewniły, że negocjacje w sprawie przystąpienia pierwszej grupy krajów rozpoczną się już po sześciu miesiącach od zakończenia Konferencji międzynarodowej w sprawie reformy Unii¹⁶.

W 1996 roku Polska dostarczyła Komisji niezbędne dokumenty do oceny jej jako kandydata do Unii, zaś w 1997 roku Narodową Strategię Integracji. Lipiec okazał się dla Polski szczęśliwy, gdyż Komisja Unii oceniła stan wstępnych przygotowań Polski do wstąpienia do Unii jako dobry i zakwalifikowała Polskę do krajów rozpoczynających negocjacje w pierwszej grupie. Termin rozpoczęcia tych negocjacji został wyznaczony na 1998 rok. Pierwsze rokowania rozpoczęły się w marcu 1998 roku, gdzie w początkowym etapie rozpatrywane polskie prawo ustalając obszary wymagające dopracowania aby były zgodne z przepisami Unii. Dr Janusz Kaszuba podczas wywiadu w styczniu tego roku określił potencjalne członkostwo Polski w UE jako niepowtarzalną szansę utrwalenia i przyspieszenia poziomu ekonomicznego, społecznego i cywilizacyjnego¹⁷.

Na początku czerwca w 2003 r. w Polsce zostało przeprowadzone ogólnonarodowe referendum. Polacy odpowiadali na pytanie: „Czy wyraża Pan/Pani zgodę na przystąpienie Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej?”. Odpowiedzi „tak” udzieliło 77,45% głosujących. Oficjalnie 1 maja 2004 roku Polska przystąpiła do Unii Europejskiej.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ J. Kaczmarek, *NATO...*, op. cit, s. 228-229.

¹⁶ I. Popiuk-Rysińska, *Unia Europejska*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998, s. 115-116.

¹⁷ J. Kaczmarek, *NATO...*, op. cit, s. 229, 232.

Polska w NATO i UE

a) Najważniejsze korzyści z członkostwa Polski w NATO oraz jej udział w inicjatywach i najważniejszych wydarzeniach

Uzyskanie członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim w znacznym stopniu zmieniły warunki polskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa. Do najważniejszych korzyści dla Polski z członkostwa w NATO możemy zaliczyć:

1. Wzrost bezpieczeństwa i znaczenia Polski – Polska uzyskała nie tylko gwarancje bezpieczeństwa na postawie Traktatu Waszyngtońskiego, ale również nastąpił wzrost pozycji i znaczenia Polski. Siły Zbrojne osiągnęły wysoki poziom zdolności do współdziałania z innymi wojskami sojuszniczymi, ponieważ dzięki wymaganiom i standardom dostosowania się do NATO polscy żołnierze uczestniczyli w licznych misjach, ćwiczeniach i szkoleniach z żołnierzami z innych państw Sojuszu. Zarówno dla sojuszników, jak i państw niebędących członkami Paktu Północnoatlantyckiego, staliśmy się wiarygodnym partnerem.
2. Transformacja Sił Zbrojnych RP – Polska podczas przystąpienia do NATO musiała dostosować swoje Siły Zbrojne do kryteriów panujących w NATO. Możemy stwierdzić, iż znacząco przyspieszyło to wprowadzenie cywilnej kontroli nad armią oraz zapoczątkowane zostały reformy struktury organizacyjnej i modernizacji technicznej.
3. Inwestycje infrastrukturalne – w Polsce z budżetu NSIP zrealizowano nie tylko modernizacje lotnisk czy składów paliwowych i baz morskich, ale również zbudowano stanowiska dowodzenia systemem obrony powietrznej, system rozpoznania radiolokacyjnego dalszego zasięgu oraz został przygotowany system łączności dla Marynarki Wojennej.

Udział Polski w różnych inicjatywach i najważniejszych wydarzeniach zaowocował na arenie międzynarodowej, możemy mówić tutaj między innymi o:

1. Utrzymaniu zdolności Sojuszu do obrony kolektywnej – poprzez zabieganie o utrzymanie zdolności NATO Polska mogła wypełnić swoje kluczowe misje, czyli obronę terytorium państw członkowskich. Znacząco podnosi się znaczenie zasady solidarności sojuszniczej, potrzeby organizowania ćwiczeń czy też utrzymanie przez niektóre państwa Sojuszu odpowiednich jakościowo i ilościowo zdolności wojskowych.
2. Siły Odpowiedzi NATO – są to siły szybkiego reagowania, które zostały powołane w Pradze w listopadzie 2002 r., przygotowujące wejście sił głównych, jak również uczestniczenie w innych operacjach sojuszniczych takich jak: demonstracje siły, misje reagowania kryzysowego, ochrona infrastruktury krytycznej czy utrzymanie embarga. W rezultacie Siły Odpowiedzi NATO były wykorzystywane podczas usuwania skutków huraganów oraz powodzi.
3. Siły specjalne – są Polską „specjalizacją” w Sojuszu. W Polsce odbyły się ćwiczenia sił specjalnych „Cobra 2013”, podczas których Centrum Operacji Specjalnych uzyskało zdolność do dowodzenia siłami specjalnymi państw NATO.
4. Udział w misjach i operacjach Sojuszu – Polska wzięła udział w 13 misjach i operacjach sojuszniczych nie tylko jako pełnoprawny członek NATO, ale również od 1996 do 1999 roku jako partner. Operacje NATO umożliwiły nam powiększenie zdolności współdziałania z sojusznikami w zróżnicowanych warunkach bojowych nie tylko na szczeblu taktycznym, ale również i operacyjnym. Zyskałiśmy ludzi, którzy nam pomogą, jeśli zajdzie taka potrzeba w przyjęciu sojuszniczego wzmocnienia w przypadku kryzysu¹⁸.

¹⁸ Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, www.bbn.gov.pl, data dostępu: 01.06.2019.

b) Zalety i wady uczestnictwa Polski w Unii Europejskiej

Według badań Polacy dość szybko zaczęli dostrzegać korzyści płynące z członkostwa kraju w UE. Już na początku uczestnictwa Polski w Unii Europejskiej obywatele zauważyli, tego największą zaletą są otwarte granice, korzyści dla rolników oraz możliwości podejmowania pracy poza granicami kraju czy napływ pieniędzy z funduszy unijnych i współfinansowanie z tych funduszy inwestycji drogowych. Po upływie kilku lat ludzie zaczęli dostrzegać coraz więcej korzyści z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, a między innymi:

- dofinansowanie z UE inwestycji na infrastrukturę drogową (rzadziej kolejową),
- rozwój miast i wsi (inwestycje infrastrukturalne),
- odbudowa kraju oraz przybliżenie się do krajów Zachodu w zakresie szeroko pojętego rozwoju (skok cywilizacyjny),
- dotacje dla firm,
- wspieranie przedsiębiorczości poprzez fundusze na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- promocja zatrudnienia poprzez dofinansowanie staży dla bezrobotnych, kursów i szkoleń zawodowych,
- inwestycje w naukę, kulturę, sport, ochronę środowiska naturalnego,
- możliwość kształcenia się poza granicami Polski,
- opieka medyczna w państwach Unii,
- poszerzenie rynku zbytu dla polskiej żywności,
- brak barier celnych,
- rozwój handlu.

Jak się okazuje więcej trudności sprawia ludziom określenie negatywnych aspektów członkostwa w Unii. Badani nie są w stanie ich sprecyzować bądź uważają, że takowych nie ma. Wady członkostwa w Unii wynikają przede wszystkim z konieczności dostosowania prawa polskiego do prawa unijnego. Występuje zbyt duża skala regulacji prawnych oraz sama materia. Do najczęściej wymienianych negatywnych skutków przynależności do Unii zalicza się:

- ograniczoną suwerenność Polski,
- podporządkowanie kraju decyzjom organów unijnych,
- brak równości Polski z innymi krajami unijnymi,
- problemy rolnictwa i producentów żywności (niższe dopłaty dla rolników, limity produkcyjne w rolnictwie, restrykcyjne przepisy dla producentów żywności, wysokie ceny nawozów, sankcje za przekroczenie limitów),
- bezrobocie (brak pracy, brak pracy dla młodych),
- perspektywa wprowadzenia euro,
- różnice w poziomie życia w Polsce i w UE,
- emigrację zarobkową Polaków¹⁹.

Na podstawie wymienionych zalet i wad członkostwa Polski w Unii możemy zdecydowanie stwierdzić, że więcej jest korzyści płynących z bycia w Unii. Polska dzięki decyzji o przystąpieniu do Unii zyskała bardzo dużo profitów, co w przyszłości będzie owocowało.

Zakończenie

Dopiero dziś dostrzegamy, jakim przełomem było wstąpienie do Paktu Północnoatlantyckiego oraz Unii Europejskiej. Szczególnie, że wchodziliśmy do NATO w okresie postzimnowojennym, tzw. dywidendy pokoju w Europie. Obecnie, w przeciwieństwie do ówczesnej sytuacji, musimy realnie zмагаć się ze zmia-

¹⁹ Komunikat z badań CBOS, *10 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, 2014, nr 52, CBOS, Warszawa 2014.

nami bezpieczeństwa w najbliższym otoczeniu oraz w skali globalnej. Co więcej, rośnie również zakres zagrożeń. Dotyczy to przede wszystkim czynników niepaństwowych. Tym samym należy tylko się cieszyć, że współcześnie można jedynie budować hipotezy, co by się stało w Europie, gdyby nie zdolności do reagowania na kryzysy we współpracy z natowskimi partnerami.

Wejście Polski do Unii Europejskiej budziło wiele nadziei, jak również i obaw, wynikających z niepewności co do skutków tej decyzji. Pomimo iż członkostwo w UE nie spełniło wszystkich oczekiwań z nim związanych to z pewnością nie rozczarowało. Polacy doceniają w znacznym stopniu otwarcie granic oraz korzyści z tym związane, w tym możliwość podejmowania pracy za granicą, a także pozyskiwania pieniędzy z funduszy europejskich. W większości uważają, że członkostwo jest korzystne dla polskiej gospodarki, w szczególnym stopniu dla polskich rolników. W ostatnich latach jest zauważalna poprawa stanu dróg i infrastruktury w Polsce oraz polepszenie stanu środowiska naturalnego.

Bibliografia

Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, www.bbn.gov.pl.

Kaczmarek J., *NATO – Europa – Polska 2000*, Atla 2, Wrocław 2000.

Komunikat z badań CBOS, *10 lat członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, 2014, nr 52, CBOS, Warszawa 2014.

Krajewski Z., *Unia Europejska – geneza, problemy, i elementy polityki społecznej*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2008.

Krzeczunowicz A., *Krok po kroku. Polska droga do NATO*, Znak, Kraków 1999.

Lider J., *NATO. Szkice o historii i doktrynie*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1961.

Popiuk-Rysińska I., *Unia Europejska*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998.

Woźniecki B., *NATO lat osiemdziesiątych*, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1982.